

[«State standard of basic secondary education» Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 30.09.2020].

6. Elenkova, L.Z. (2010). *Sushchnostnaya kharakteristika ponyatiya «Issledovatel'skaya deyatel'nost shkolnikov»* [Essential characteristics of the concept «Research activity of schoolchildren»]. Pavlodar.

7. Zimniaya, I.A., & Shashenkova, E.A. (2001). *Issledovatel'skaya rabota kak spetsificheskii vid chelovecheskoy deyatel'nosti* [Research work as a specific type of human activity]. Moskva.

8. Kobernyk, O.M., & Treshchuk, A.I. (2013). *Teoriya i metodyka tekhnolohichnoho navchannya uchniv u starshiy shkoli: navchalnyy posibnyk* [Theory and methods of technological education of students in high school: a textbook]. Uman.

9. Moiseiuk, N.Y. (2007). *Pedahohika: navchalnyy posibnyk* [Pedagogy: a textbook]. Kyiv.

10. Novikov, A.M. (2006). *Metodologiya obrazovaniya* [Education methodology]. Moskva.

11. Ostrikova, E.A. (2012). *Psikhologo-pedagogicheskiye osnovy formirovaniya issledovatel'skikh umeniy i navykov shkolnikov* [Psychological and pedagogical foundations of the formation of research skills and abilities of schoolchildren].

12. Rapatsevich, E.S. (2010). *Sovremennaya entsiklopediya* [Modern encyclopedia]. Minsk.

13. Pometun, O.I., & Pyrozhenko, L.V. (2004). *Suchasnyy urok. Interaktyvni tekhnolohiyi navchannya* [A modern lesson. Interactive learning technologies]. Kyiv.

14. Sydorenko, V.K. (2010). *Sutnisni kharakterystyky profesiynoyi kompetentnosti* [Essential characteristics of professional competence].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЧУБАР Василь Васильович – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

Наукові інтереси: профільне навчання старшокласників загальноосвітніх навчальних закладів технологій виробництва.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

CHUBAR Vasyl Vasilyevich - the candidate of pedagogical sciences, the associate professor, the associate professor of the theory and a technique of technological preparation, labor protection and health and safety of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: profile training of seniors of general education educational institutions of production technologies.

Стаття надійшла до редакції 12.04.2021 р.

УДК 371.134

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-198-198-201

ЩИРБУЛ Олександр Миколайович –

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності

Цentrальноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7541-509X>

e-mail: a.shirbul@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ НИМИ ДИСЦИПЛІНИ «НАРОДНІ РЕМЕСЛА»

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасний суспільний розвиток характеризується широким упровадженням у всі сфери людської діяльності комп'ютерної техніки, автоматизованих систем управління, нових засобів зв'язку, інформаційно-комунікаційних технологій, котрі швидко розвиваються та постійно вдосконалюються.

Тому, на сьогодні, підготовка фахівців будь-якої галузі, в тому числі й підготовка майбутніх вчителів трудового навчання й технологій, має бути спрямована як на формування різних фахових компетентностей студентів, так і на формування інформаційної компетентності, як здатності майбутніх педагогів швидко знаходити й обробляти великі масиви інформації, працювати з різним програмним забезпеченням, використовувати можливості комп'ютерної техніки для ефективної організації освітнього процесу в школі.

Саме сучасна комп'ютерна техніка, нові інформаційні технології дають можливість зробити освітній процес достатньо інформативним, інтерактивним, застосовувати диференціальний, індивідуальний підходи, а також контролювати й оцінювати результати навчальної діяльності учнів.

Отже, проблема формування інформаційної компетентності майбутніх учителів трудового навчання й технологій є, на сьогодні, актуальною, сучасною, оскільки володіння комп'ютером, уміння працювати з інформацією є одним з важливих показників професійності майбутнього педагога.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний аналіз наукових праць засвідчує, що проблема формування компетентностей при підготовці фахівців є однією з головних в сучасній педагогічній науці.

Компетентнісний підхід, враховуючи різні освітні концепції, у своїх працях досліджували: І.Д. Бех, Н.М. Бібік, С.У. Гончаренко, Р.С. Гуревич,

І.О. Зимня, М.Ю. Кадемія, О.В. Пометун, О.М. Ткаченко, А. В. Хуторський, та інші науковці.

Зокрема, детальний теоретико-методичний аналіз компетентнісного підходу та термінології, пов'язаної з ним, розглядається в праці І. Зимньої. Науковець виокремлює чотири питання на які потрібно дати відповіді, розглядаючи компетентнісний підхід до організації освітнього процесу. Перше питання пов'язане з необхідністю впровадження компетентнісного підходу та його зв'язками з традиційними підходами, котрі передбачають формування знань, умінь і навичок. Друге питання стосується саме визначенню термінів «компетентність», «компетенції» їхньої тотожності, чи не тотожності. Третє питання пов'язане з класифікацією компетентностей, останнє питання стосується вивчення можливості поєднання різних підходів до освітнього процесу [5].

В рамках цієї публікації ми не будемо аналізувати увесь спектр проблем, пов'язаних з компетентнісним підходом, а лише зазначимо, що ключові поняття «компетентність» і «компетенції» науковці визначають по-різному, характеризуючи різний ступінь співвідношення цих термінів.

Наприклад, у дослідженнях А.В. Хуторського зазначається, що необхідно розрізнити синонімічні поняття «компетентність» і «компетенції». Компетенція, на думку науковця, – «...це сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знання, уміння, навички, способи діяльності), котрі сформовані для якісної, продуктивної діяльності в певній сфері. Компетентність – це володіння людиною відповідними компетенціями, котрі мають безпосереднє відношення до предмету діяльності» [9 *перекл. мій*].

Дещо ширше тлумачення зазначених термінів подається в різних словниках. Наприклад, в Академічному тлумачному словнику [7] «компетенція» визначається як « 1) добра обізнаність із чим-небудь; 2) коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи». Термін «компетентний» тлумачиться як той, хто « 1) має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь обізнаний, тямущий; 2) який має певні повноваження, повноправний, повновладний» [7, с.250].

У словнику з інформаційно-педагогічних технологій [6] термін «компетентність» тлумачиться як «...рівень освіченості, що характеризується здатністю вирішувати завдання в різних сферах життєдіяльності на базі теоретичних знань» [6, с. 56-57].

Отже, поняття «компетенція» розглядається в різних аспектах: як досвід людини в певній сфері діяльності, набір повноважень людини, соціальна вимога до підготовки фахівців певної галузі та ін., але з погляду педагогічної науки «компетенція» – це набутий потенціал людини, практико-орієнтовані знання, способи використання цих знань, які вона спроможна використовувати в професійній діяльності, а «компетентність» – це інтегруюча характеристика, набір специфічних компетенцій різного виду.

Незважаючи на достатню вивченість, проблема компетентнісного підходу залишається актуальною в контексті сучасного реформування як середньої, так і вищої освіти та потребує подальших досліджень.

Тому метою цієї публікації є: на основі аналізу наукових джерел з'ясувати сутність поняття «інформаційна компетентність» та на конкретних прикладах показати можливість формування інформаційної компетентності у майбутніх учителів трудового навчання й технологій при вивченні ними дисципліни «Народні ремесла».

Методи дослідження. Для реалізації поставленої мети використовувалися наступні методи дослідження: *теоретичні* – аналіз першоджерел, навчальної, методичної, психолого-педагогічної літератури, котра стосується проблеми впровадження компетентнісного підходу в сучасному освітньому середовищі; *практичні* – розробка завдань з дисципліни «Народні ремесла», виконання яких сприяє формуванню елементів інформаційної компетентності студентів; *емпіричні* – аналіз, порівняння, узагальнення при формулюванні висновків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підготовка майбутніх учителів трудового навчання й технологій передбачає опанування студентами дисциплін як загальної, так і професійної підготовки, котрі сприяють формуванню ряду важливих загальних і фахових компетентностей. Зокрема, проектом Стандарту вищої освіти України [8] за спеціальністю 014.10 (Трудове навчання й технології) визначено перелік компетентностей, якими мають володіти майбутні педагоги. Серед переліку також є компетентність: *формування навичок використання інформаційних і комунікаційних технологій*. Ця компетентність може бути розширена і доповнена в освітньо-професійних програмах підготовки фахівців з трудового навчання й технологій, залежно від кількості дисциплін, змісту підготовки, очікуваних результатів навчання.

Отже, елементи формування інформаційної компетентності присутні в професійній підготовці майбутніх учителів трудового навчання й технологій.

У різних наукових джерелах [2; 3] поняття «інформаційна компетентність» трактується майже однозначно як сукупність компетенцій, пов'язаних із роботою з інформацією у всіх її формах і представленнях, уміння ефективно користуватись інформаційними технологіями різних видів як у повсякденному житті, так і в професійній діяльності.

Також, досліджуючи інформаційну компетентність, науковці виокремлюють її складові компоненти: *інформаційний* (здатність до ефективної роботи з інформацією у всіх формах її представлення); *комп'ютерний* або *комп'ютерно-технологічний* (визначає уміння та навички щодо роботи з сучасними комп'ютерними засобами та програмним забезпеченням); *процесуально-діяльнісний* (визначає здатність застосовувати сучасні засоби інформаційних та комп'ютерних технологій до роботи з інформацією та розв'язання різноманітних задач) [1].

Отже, майбутні вчителі трудового навчання й технологій, вивчаючи різні дисципліни, повинні вміти працювати з інформацією та використовувати програмне забезпечення, котре стосується їхньої спеціальності для розв'язання різних освітніх завдань.

Розглянемо елементи формування інформаційної компетентності у студентів при вивченні ними дисципліни «Народні ремесла». Ця дисципліна забезпечує формування в студентів стійкого інтересу, мотивації до творчої педагогічної діяльності; формування в майбутніх учителів трудового навчання й технології практичних знань, умінь й навичок, різного роду професійних компетентностей; розвиток творчості студентів; підготовку майбутніх педагогів до організації та керівництва позакласною й позашкільною роботою та ін.

Отже, вивчення дисципліни «Народні ремесла» передбачає багатоаспектну як теоретичну, так і практичну підготовку студентів.

Зокрема, при виготовленні виробів студенти спочатку повинні знайти й опрацювати вироби-аналоги, дослідивши різні інформаційні джерела: фахові журнали, навчально-методичну літературу, матеріали з мережі Internet. Така робота спонукає студентів порівнювати, критично оцінювати, узагальнювати, робити висновки, планувати свою діяльність, здобувати нові знання, тобто, у майбутніх педагогів формуються елементи інформаційної компетентності.

Комп'ютерно-технологічний компонент інформаційної компетентності можна формувати у майбутніх учителів трудового навчання й технологій при підготовці до технологічного етапу виготовлення виробів. Наприклад, засвоєння технік різьби по дереву, контурного або силуетного випалювання передбачає виготовлення орнаменту для художньої обробки деревини. Такі орнаменти можна знайти в мережі Internet, виготовити за допомогою креслярських інструментів, використавши знання з креслення, геометрії, або

розробити орнаменти за допомогою комп'ютерних програм – графічних редакторів.

Практика показує, що позитивний результат дає використання програми CorelDRAW. Ця програма є багатофункціональним графічним редактором, котрий дає можливість працювати як з векторною, так і растровою графікою. За допомогою CorelDRAW можна створювати різні об'єкти: будинки, меблі, машини, банери, працювати з фотографіями, розробляти креслення, і що важливо для практичної частини вивчення дисципліни «Народні ремесла», в цій програмі можна рисувати узори та орнаменти для різьблення по дереву різного рівня складності.

Слід зазначити, що програма CorelDRAW має нескладний інтерфейс, тому студент, який володіє комп'ютером хоча б на рівні добротного користувача, може самостійно вивчити можливості програми і використовувати її для підготовки до практичних занять.

Зокрема, виготовлення орнаментів для різьблення за допомогою програми CorelDRAW має ряд позитивів: *по-перше*, зазначена програма дає можливість працювати з різними геометричними фігурами, лініями різної складності; *по-друге*, в програмі CorelDRAW можна копіювати, об'єднувати об'єкти, змінювати їх розміри, тобто виготовляти складні орнаменти; *по-третє*, цей графічний редактор має широкі можливості використання різних кольорів та відтінків, світлових ефектів, тому розроблені об'єкти можуть мати гарне естетичне оформлення (рис.1).

Отже, підготовка студентів до практичних занять з дисципліни «Народні ремесла» з використанням графічного редактора CorelDRAW сприяє удосконаленню вмінь майбутніх педагогів працювати з комп'ютерною технікою для потреб трудової підготовки та розвиває їхню інформаційну компетентність.

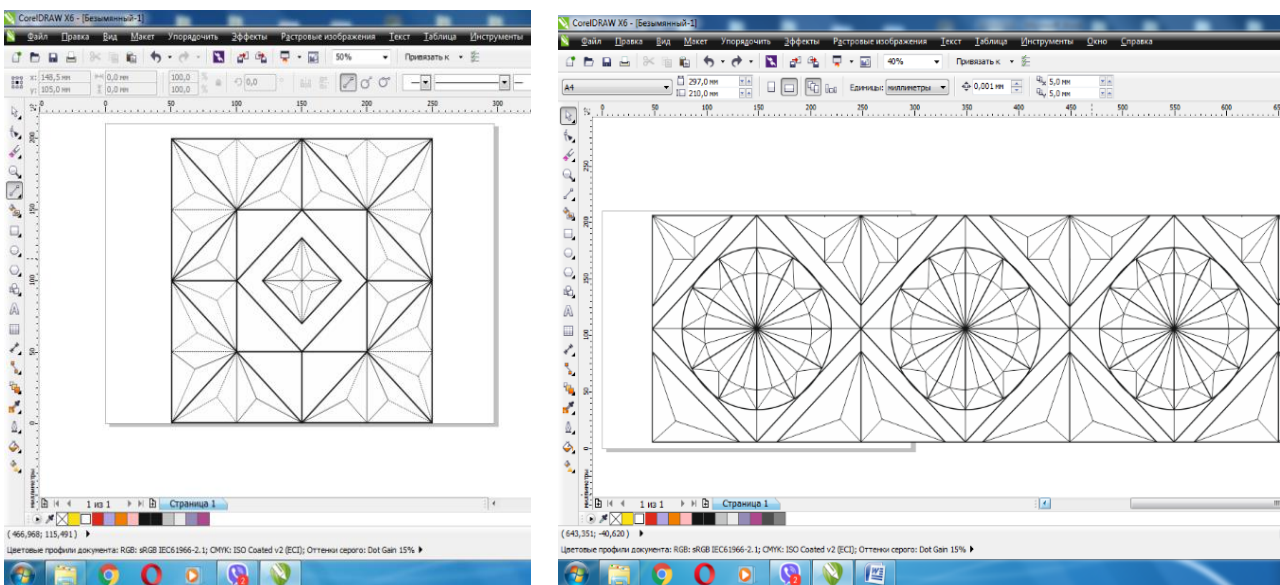

Рис. 1. Орнаменти для різьблення виконані в програмі CorelDRAW

Висновки з дослідження і перспективи подальших розробок. Таким чином, організація освітнього процесу підготовки майбутніх учителів трудового навчання й технологій із залученням інформаційних технологій, комп'ютерної техніки, безперечно, сприяє формуванню інформаційної компетентності студентів, розвитку їхніх особистісних здібностей: умінь самостійно здобувати нові знання, використовувати знання в нових навчальних ситуаціях, бути здатним до копіївкї, напруженої праці, здатним до доопрацювання та ін.

Також залучення сучасної комп'ютерної техніки та програмного забезпечення при вивченні практичної частини дисципліни «Народні ремесла» збільшує мотивацію студентів до навчання й осучаснює освітній процес.

Подальше дослідження проблеми формування інформаційної компетентності, її складових компонентів ми вбачаємо в модернізації змісту дисципліни, поєднанні традиційних методів навчання студентів з можливостями сучасної комп'ютерної техніки.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Баловсяк Н. Інформаційна компетентність фахівця. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2004. № 5. С. 21-28.
2. Берман Н.Д. Формирование информационной компетентности студентов. Хабаровск: Изд-во Тихоокеан. гос. ун-та, 2016. 184 с. URL: <https://obuchalka.org/20200503120949/formirovanie-informacionnoi-kompetentnosti-studentov-berman-n-d-2016.html> (дата звернення: 20.04.2021).
3. Грибан О.Н. Формирование информационной компетентности студентов педагогического вуза: монография. Екатеринбург: ФГБОУ ВПО «Урал. гос. пед. ун-т», 2015. 162 с. URL: <http://elar.uspu.ru/handle/uspu/2858> (дата звернення: 20.04.2021).
4. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю., Шевченко Л.С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навчальний посібник ; за ред. Р.С Гуревича. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. 348 с.
5. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании / Труды методологического семинара «Россия в Болонском процессе: проблемы, задачи, перспективы», Москва: 2004. 40с. URL: http://rc.edu.ru/rc/bologna/works/zimnaya_l_sod.pdf. (дата звернення: 04.04.2021).
6. Крупський Я.В. Михалевич В.М. Тлумачний словник з інформаційно-педагогічних технологій. Вінниця: ВНТУ, 2010. 72с.
7. Словник української мови в 11 томах. Том 4. / ред. І.К. Білодіда та ін. Київ: Наукова думка, 1973. 840 с.
8. Стандарт вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня освіти, ступеня вищої освіти – бакалавр. Галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність – 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). Київ: МОН, 2017. URL: <https://www.megu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/014-Sered.osv.bak..pdf> (дата звернення: 29.03.2021).

9. Хуторской А.В. Ключевые компетенции и образовательные стандарты / Интернет-журнал «Эйдос». 2002. URL: <http://eidos.ru/journal/2002/0423.htm>. (дата звернення: 28.03.2021).

REFERENCES

1. Balovsiak, N. (2004) *Informatsiina kompetentnist fakhivtsia* [Information competence of the specialist]. Kyiv.
2. Berman, N.D. (2016) *Formyrovanye ynformatsyonnoi kompetentnosti studentov* [Formation of information competence of students]. Khabarovsk.
3. Hryban, O.N. (2015) *Formyrovanye ynformatsyonnoi kompetentnosti studentov pedahohycheskoho vuza: monohrafyia*. [Formation of information competence of students of a pedagogical university]. Ekaterynburh.
4. Hurevych, R.S., Kademiia, M.Iu., Shevchenko, L.S. (2015) *Informatsiini tekhnolohii navchannia: innovatsiyni pidkhid: navchalnyi posibnyk* [Information learning technologies: an innovative approach: a textbook]. Vinnytsia.
5. Zymniaia, Y.A. (2004) *Kliuchevye kompetentnosti kak rezul'tatyvno-tselevaia osnova kompetentnostnoho podkhoda v obrazovanny* [Key competencies as an effective-target basis of a competence-based approach in education] Moskva.
6. Krupskiy, Ya.V. Mykhalevych, V.M. (2010) *Tlumachnyi slovnyk z informatsiino-pedahohichnykh tekhnolohii* [Explanatory dictionary of information and pedagogical technologies]. Vinnytsia.
7. *Slovnyk ukrainskoi movy v 11 tomakh. Tom 4* [Dictionary of the Ukrainian language in 11 volumes. Volume 4.]. Kyiv.
8. *Standart vyshchoi osvity Ukrainy pershoho (bakalavrskoho) rivnia osvity, stupenia vyshchoi osvity – bakalavr. Haluzь znanь – 01 Osvita/Pedahohika, spetsialnist – 014 Sereдня osvita (za predmetnyimi spetsialnostiamy)(2017)* [The standard of higher education in Ukraine is the first (bachelor's) level of education, the degree of higher education is a bachelor's degree. Field of knowledge - 01 Education / Pedagogy, specialty - 014 Secondary education (by subject specialties)]. Kyiv.
9. Khutorskoi, A.V. (2002) *Kliuchevye kompetentsii i obrazovatelnye standarty* [Key competencies and educational standards].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЩИРБУЛ Олександр Миколайович – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: теорія і методика технологічної та професійної освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

SHCHYRBUL Olexandr Mykolaiovych – candidate of pedagogical sciences, senior lecturer at the department of theory and methods of technological preparation, occupational safety and life safety at Volodymyr Vinnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University

Circle of research interests: theory and methodology of technological and vocational education.

Стаття надійшла до редакції 22.04.2021 р.